

บทที่ 4

ปรัชญามาร์กซิสต์ตามแนววัตถุนิยม ไดอะเล็กติก (Dialectical materialism) และพุทธปรัชญา

4.1 ความเสมอภาค

ปรัชญาวัตถุนิยมของมาร์ก เป็นปรัชญาที่ตรงข้ามกับปรัชญาจิตนิยม โดยมาร์กเห็นว่าจิตหรือความคิดไม่ใช่ตัวควบคุมพฤติกรรมพัฒนาการของสังคมมนุษย์ หากแต่เป็นวิถีของการดำรงชีวิตหรือวิถีการผลิตในชีวิตทางวัตถุหรือสภาพความเป็นอยู่ในทางสังคมต่างหากที่เป็นตัวกำหนดวิถีชีวิต ดังมาร์กกล่าวว่า "วิถีการผลิตในชีวิตทางวัตถุเป็นตัวควบคุมลักษณะทั่วไปทางสังคมการเมืองและกระบวนการทางจิตใจของชีวิต ความคิดของมนุษย์ทำได้เป็นตัวกำหนดสภาพความเป็นอยู่ของมนุษย์ไม่ แต่ในทางตรงข้ามสภาพความเป็นอยู่ทางสังคมของเขาต่างหากที่กำหนดความคิดของเขา"⁽¹⁾ แม้ปรัชญามาร์กไม่อาจจะเป็นพุทธปรัชญาได้ ในแง่ที่ปฏิเสธภาวะจิตนิยม ถ้ามองพุทธปรัชญาในฐานะเป็นจิตนิยมหรือมนุษย์นิยมแล้ว พุทธปรัชญากลับครอบคลุมเนื้อหาสาระของสังคมนิยมเอาไว้อย่างหมดสิ้น นั่นคือพุทธปรัชญาเป็นปรัชญาเพื่อสังคมโดยแท้ และมีความเป็นสังคมนิยมในระดับสูงกว่า สังคมนิยมแนวมาร์ก ไม่ว่าจะมองพุทธศาสนาว่าเป็นจิตนิยมหรือมนุษย์นิยมก็ตาม มาร์กได้ให้ความสำคัญต่อความทุกข์ยากของมนุษย์ภายใต้เงื่อนไขทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองแบบทุนนิยมว่าเป็นที่มาแห่งความไม่เสมอภาค เพราะมีระบบกรรมสิทธิ์คอยกีดกันเปิดโอกาสให้นายทุนและเจ้าของที่ดินทรัพย์สินทั้งหลายกดขี่ขูดรีดแรงงานได้ถูกต้องตามกฎหมาย เพราะการลดต้นทุน (คือจ่ายค่าจ้างแรงงานถูก) เท่านั้น จะนำมาซึ่งกำไรสูงสุด เมื่อจะแก้ไขโครงสร้างของสังคมก็ทำได้โดยยุบระบบกรรมสิทธิ์โดยสิ้นเชิง ให้กรรมสิทธิ์ตกเป็นของส่วนรวม และแนวคิดสังคมนิยมวิทยาศาสตร์ได้กล่าวถึงว่า "...ในสังคมที่มีการจัดระบบความสัมพันธ์ทางสังคม ที่เปิดให้มีการเอารัดเอาเปรียบ สถานการณ์เช่นนี้ไม่อาจอธิบายได้ในเชิงของกิเลสตัณหาของมนุษย์ สภาพการขูดรีดในสังคม เมื่อวิเคราะห์ให้ถึงที่สุดแล้วมิใช่อุบัติจากความโลภหรือความเลว หรือตัณหาอันไม่มีสิ้นสุดของมนุษย์ในขั้นต้นใดก็ตาม แต่มันเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างหนาแน่นและการจัดระบบความสัมพันธ์ทางการผลิตของสังคมนุษย์ เมื่อเป็นเช่นนี้การแก้ปัญหาความ

1. จลาตชาย รมิตานนท์, ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์, ลัทธิมาร์กและสังคมนิยม, หน้า 25-26.

ขัดแย้งทางชนชั้น การแก้ปัญหาการทุจริตเอาวัดเอาเปรียบจึงไม่ได้อยู่ที่การพยายามตัดหรือลดกิเลส ตัณหาของมนุษย์ โดยมาตรการทางศีลธรรม หากแต่ต้องแก้ไขที่ระบบความสัมพันธ์ทางการผลิต ซึ่งก็คือโครงสร้างทางเศรษฐกิจนั่นเอง”⁽²⁾ แม้ลัทธิสังคมนิยมจะอ้าง โครงสร้างทางสังคมว่าเป็นตัว การทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำ แต่ไฉนเมื่อภายหลังเปลี่ยนแปลง โครงสร้างทางสังคมโดยการปฏิวัติ กำจัดชนชั้นนายทุนและยกเลิกระบบกรรมสิทธิ์ของปัจเจกชนออกไปแล้วจึงยังต้องใช้หลักการจ่ายค่าจ้างตามปริมาณและคุณภาพของงานเพื่อจูงใจให้ค่าตอบแทนเป็นตัวเร้า จะได้มีกำลังใจทำงานเพื่อ คอมมูนมากขึ้น และความแตกต่างด้านรายได้ ได้สร้าง ความขัดแย้งขึ้นเมื่อกลุ่มอภิสิทธิ์ชน มีอำนาจเหนือแรงงาน กลุ่มบุคคลที่อยู่ในกลไกของรัฐได้แปรบทบาทเป็นเผด็จการข้าราชการขึ้นมาจึงดู เหมือนว่าการคิดแก้ปัญหาด้านความเสมอภาคจะหมดโอกาสลง เพราะชนชั้นแรงงานนั้น ไม่ได้มีโอกาส เข้าร่วมในการกำหนดอัตราค่าจ้างแรงงานด้วยในระดับรัฐ

เมื่อในระบบสังคมนิยมมีรัฐสวัสดิการที่ดีกว่าในระบบทุนนิยม ทำไมมนุษย์จึงยังต้องการ ค่าตอบแทน (รายได้) ที่สูงอยู่อีกเมื่อสิ่งจำเป็นรัฐได้จัดหาให้แล้ว จนกลายเป็นความขัดแย้งเรื่อง ผลประโยชน์ ทำไมมนุษย์จึงทนไม่ได้และ ไม่ยินดีที่คนอื่น ๆ มีรายได้ดีกว่าตนเองในเมื่อความแตกต่างทางกายภาพย่อมมีอยู่แล้วแน่นอน โดยธรรมชาติ แม้จะสมมุติว่าทุกคนมีสมองหรือมีโอกาสเท่ากันก็ตาม จนกระทั่งเอาความรู้สึกไม่ยอมรับในความแตกต่างเหล่านั้นมาบั่นทอนกำลังใจในการผลิตใน การทำงาน จนทำให้ระดับผลผลิตตกต่ำทั่วไปในระบบสังคมนิยมเหล่านี้คือปัญหาอะไร (ภายใต้ระบบ โครงสร้างใหม่ของเศรษฐกิจ/สังคมที่ได้มาด้วยการปฏิวัติแล้ว) ถ้าไม่ใช่ปัญหาทางด้านคุณธรรมแล้ว จะเป็นอะไรได้อีก เพราะความเอาวัดเอาเปรียบมันฝังอยู่ในหัวใจคนไม่ใช่ในระบบโครงสร้างหาก เพียงแต่คนในกลไกของรัฐมีคุณธรรมเท่านั้น เขาก็จะไม่ใช้โอกาสนั้นแสวงหาผลประโยชน์เข้าตนเอง จนเกิดความไม่พอใจในหมู่ชนผู้ใช้แรงงาน เพราะโครงสร้างเศรษฐกิจ/สังคม เป็นแต่ เพียงเปิดโอกาสให้เท่านั้น แต่ถ้าคนไม่ใช้โอกาสนั้นความเอาวัดเอาเปรียบผู้อื่นก็จะไม่เกิดขึ้นตอกร ณีของสังคม ที่ปัญหาเรื่องความขัดแย้งในรายได้และผลประโยชน์เกิดขึ้นได้แม้ภายใต้ระบบ โครงสร้างที่ไม่เปิดโอกาสและไม่อำนวยความสะดวกเช่นนี้จะเรียกขานบุคคลในกลไกของรัฐเหล่านั้นว่าดีกว่า เท่ากัน หรือเลวกว่านายทุนในระบบทุนนิยมกันแน่ เหล่านี้คือสิ่งที่เบื้ออุปสรรคของความเสมอภาคและความ เป็นธรรม ทำให้ผู้ที่เดินตามปรัชญามาร์กกลับสงสัยว่าจะทำอย่างไรดีระหว่างเพื่อตนเองกับเพื่อสังคม

2. ฉลาดชาย รมิตานนท์, ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์, ลัทธิมาร์กและสังคมนิยม หน้า 25-26.

ปรัชญาวัตถุนิยมไดโอเลกติกของมาร์ก ให้ความสำคัญกับวัตถุสุดโต่งจนปฏิเสธจิตภาวะอย่างสิ้นเชิง ดูเหมือนว่ามาร์กได้ยอมรับจิตภาวะได้เพียงความแปลกแยกเท่านั้น ซึ่งเป็นทั้งจุดเริ่มต้น ดำเนินไปโดยอาศัยเงื่อนไขทางเศรษฐกิจ/สังคม เพื่อความมุ่งหวังสูงสุดสู่สังคมที่ปราศจากความก้าวร้าวมาบนพื้นฐานของความแปลกแยก การต่อสู้ดิ้นรนเพื่อทำลายล้างระบบชนชั้น แม้ด้วยเลือดและน้ำตาหนทางสู่สังคมในฝันคือ โลกคอมมิวนิสต์ของมาร์กนั้น จึงเต็มไปด้วยอุปสรรคเมื่อมาร์กใช้วิธีการปลดปล่อยประชาชนชาติออกจากความแปลกแยก โดยใช้ความแปลกแยกเป็นแกนนำในยุทธวิธี ซึ่งตรงกันข้ามกับพุทธปรัชญาที่ยุบสลายระบบชนชั้นด้วยความรักและเมตตา โดยการจัดตั้งสังคมนะสงฆ์ขึ้นเป็นองค์กรตัวอย่าง เป็นสังคมที่ปราศจากชนชั้นด้วยพระมหากรุณาธิคุณดังพุทธโอวาทว่า "...หากมีใครถามเธอว่ามาจากวรรณะใด เธอจงบอกเธอไปว่าเธอเป็นคากะวงศ์เกิด..."⁽³⁾

การใช้ชีวิตร่วมกันอย่างเสมอภาคในสังคมนะสงฆ์นั้นดำเนินไปโดยมีความสมัครใจ ความรัก ความเมตตาเป็นพื้นฐาน เพราะทุกคนที่เข้ามาสู่สังคมนั้นได้สละความผูกพันที่พันธนาการอยู่ในทรัพย์สินสมบัติหรือครอบครัวญาติมิตรแล้วในระดับหนึ่ง ส่วนจะสละได้โดยสิ้นเชิงไม่เหลือเชื้อภายในจิตใจเลยนั้นต้องเข้ามาฝึกปฏิบัติโดยหลักการทางศาสนาต่อไป

ดังนั้น การยอมรับสมบัติสิ่งของต่าง ๆ เป็นของกลาง (ของสงฆ์ทั้งหมด) จึงเป็นไปได้โดยไม่ต้องมีการบังคับใด ๆ ทั้งสิ้น และเมื่อใดที่ทรัพย์สินสมบัติต่าง ๆ มีมากเกินไปจนจำเป็น คณะสงฆ์จะจาคะ (เสียสละ) ออกไปสู่สังฆมหาราชาเพื่อสงเคราะห์สังฆมที่ขาดแคลนต่อไปตัวอย่าง ในปัจจุบันนี้จะยกตัวอย่างผลงานพระภิกษุสงฆ์ สายพระอาจารย์มั่น ภูริทัตเถระ ทั้งนี้เพราะเป็นสายที่มีมาช้านานประการหนึ่งจึงน่าจะมีผลงานที่เด่นชัด โดยจะดูผลงานของวัดเพียงวัดเดียว คือผลงานของท่านอาจารย์ พระมหาบัว ญาณสัมปันโน แห่งวัดป่าบ้านตาด จ. อุดรธานี ที่ท่านได้มีเมตตาใช้เงินและสิ่งของอื่น ๆ บริจาคสู่สังฆมเป็นประจําตลอดมา โดยการช่วยเหลือโรงพยาบาล (สร้างตึกและอุปกรณ์การแพทย์) โรงเรียน สถานสงเคราะห์เด็กต่าง ๆ ฯลฯ แม้จะดูเพียงผลงานวัดเดียวก็มิได้เป็นเอนกอนันต์ต่อสังฆม ถ้าหากเอาผลงานจากทุกพระอาจารย์ในประเทศไทยมารวมกันทั้งผลงานเชิงปริมาณ และผลงานเชิงคุณภาพแล้วย่อมประเมินค่าไม่ได้เลย (ศึกษาผลงานของท่านได้จากโรงพยาบาลประจำจังหวัดและ อำเภอ ฯลฯ ในเขตจังหวัดอุดรธานี) การดำเนินตามหลักปรัชญาพุทธศาสนาอย่างแท้จริงนั้นย่อมมีผลต่อสังฆมอย่างแนบสนิทและกลมกลืนกับธรรมชาติของ

3. อัครคัมภีร์สูตร ที่มณีกาย ปาฎีกวัคค์ (11/55/75), 2521.

สังคมนมนุษย์ และเป็นความเสมอภาคโดยหลักธรรมชาติของเหตุและผลว่า อยู่ที่มีความเมตตา กรุณาและยอมรับกันในฐานะเพื่อนร่วมเกิด แก่ เจ็บ ตาย (รวมทั้งมนุษย์และสัตว์) ด้วยกัน (ลึกซึ้ง และมีเหตุผลต่อสังคมนยิ่งกว่า "สหาย") โดยปราศจากอคติความเดียดฉันท์ที่อยู่ร่วมกันอย่างสันติ โดยไม่ถือเอาความมีทรัพย์สินมากหรือน้อยมาเป็นเกณฑ์วัดเพื่อตัดสินความดี ความเลวของเพื่อนมนุษย์ นี่ต่างหากคือความเสมอภาคที่แท้จริงและถาวร เพราะไม่มีการบังคับเริ่มตั้งแต่ปัจเจกชน (ทุกฐานะ อาชีพ) บริจาคโดยผ่านวัดและองค์กรสงฆ์มาเป็นลำดับจนกระทั่งคณะสงฆ์บริจาคต่ออีกวาระหนึ่ง ทุกขั้นตอนเป็นไปโดยเต็มใจและสมัครใจอย่างยิ่ง ย่อมนำมาซึ่งความมั่นคงผาสุกแก่สังคมน เพราะเป็นการลดความเหลื่อมล้ำโดยสมัครใจ ตามพุทธศาสนสุภาษิตที่ว่า "ททํ มิตฺตานิ คนฺถติ (ผู้ให้ ย่อมผูกไมตรีไว้ได้)"⁽⁴⁾ หรือ ททํ ปิโย โทติ ภษนฺติ นนฺทุ (ผู้ให้ย่อมเป็นที่รัก คนหนุ่มมากย่อม คบเขา)" และเสฏฺฐนฺโท เสฏฺฐมฺเปติ จฺจํ (ผู้ให้สิ่งประเสริฐ ย่อมถึงฐานะที่ประเสริฐ)"⁽⁵⁾ ฯลฯ ซึ่งล้วนเป็นหลักการที่ก่อความสมัครสมานสามัคคี ใฝ่ขึ้นในสังคมนทั้งสิ้น เป็นสังคมนิยมที่สมบูรณ์ ด้วยวัตถุประสงค์ภายนอกและภายในจิตใจ เพื่อให้มีความพร้อมที่จะสร้างระบบและ โครงสร้างของสังคมนที่ ต้องการต่อไป

4.2 ความยุติธรรม

มีผู้กล่าวแย้งว่า ชาวพุทธทำดี ทำบุญหรือทานแล้วหวังสิ่งตอบแทน ซึ่งแท้จริงแล้วการ ที่พุทธปรัชญากล่าวถึงทำดีย่อมได้ดี ทำทานบารมี ไว้มากย่อมมีลาภมากขึ้น เป็นการกล่าวไปตามหลัก แห่งเหตุและผล ซึ่งแม้การที่ผู้บำเพ็ญเหตุจะไม่ตั้งความปรารถนาขอรับผลดีและผลชั่วก็ตาม ก็ต้อง ได้เสวยผลอยู่แล้วโดยหลักกรรม (ซึ่งคือหลักเหตุผลหรือหลักสากล) แต่หากจะมีคนปรารถนาขอ สิ่งตอบแทนต่าง ๆ จากการทำความดีของตนก็เป็นเรื่องปัจเจกบุคคลไป ซึ่งไม่เกี่ยวอะไรกับหลัก เหตุผลหรือหลักพุทธปรัชญาที่ได้ทรงตรัสไว้ดัง ฟรานซิสโคโดรี กล่าวว่า "กรรมกับวิบากดำเนินไป อย่างยุติธรรมไม่เข้าใครออกใคร...นามกับรูปหรือลักษณะสำคัญทางจิตใจและทางร่างกายของ เราที่มีอยู่ในปัจจุบันนี้เป็นผลของเหตุที่ได้อุบัติขึ้นแล้วในอดีต เช่นเดียวกับกายกรรม วิจิกรรม และ มโนกรรมของเรา ในปัจจุบันนี้กำลังกำหนดอนาคตของเราอยู่ทุกขณะ...ชาวยุโรปผู้ศึกษาพระพุทธ

4. ส .ส. 15/316.

5. อญ ปญ จก. 22/43, 22/56.

ศาสนาแต่ไม่เข้าใจ กล่าวหาว่า ความยุติธรรมแห่งกฎของกรรมนั้นรับรองได้ในเมื่อเรายึดถือชีวิต แต่เพียงผิวเผินและโดยทฤษฎีเท่านั้น แต่จะเห็นว่า ไม่ยุติธรรมในเมื่อเราพิจารณาดูสายใยของชีวิต โดยถ้อยคำ การดีของเด็กทพผลภพซึ่งเกิดขึ้นแก่บิดา มารดา ที่ยากจนอย่างแสนสาหัส เด็กคนนี้อาจชีวิตในอดีตของตน ไม่ได้จึง ไม่สามารถ เข้าใจถึงคุณค่าแห่งการที่ตนกำลังต้องใช้กรรมในอดีตของตนอยู่ เด็กคนนี้จะ ไม่ได้รับผลประโยชน์อย่างใดเลย จากการลงโทษในลักษณะหยาบ ๆ เช่นนี้ แต่ตรงข้ามเด็กคนนี้อาจเติบโตขึ้น โดยมีความ โน้มเอียง ไปในทางอาชญากรรม และมีความเคียดแค้นต่อสังคมก็เป็น ได้กรรมไม่สามารถช่วยเด็กคนนี้ได้...นี้เป็นผล...จากอารมณ์สะเทือนใจมากกว่าจากหลักการทางวิทยาศาสตร์... ไม่ใช่หน้าที่ของกฎแห่งกรรมที่จะ "ช่วยเหลือ" หรือ "ลงโทษ" ผู้หนึ่งผู้ใด หน้าที่ของกฎแห่งกรรมคือ เพื่อดำรงรักษาให้สังสารวัฏมีอยู่ เป็นอยู่ เช่นเดียวกับกฎแห่งความดึงดูดมีหน้าที่สำหรับทำให้ชีวิตบนพื้นพิภพนี้สามารถเป็น ไปได้เหมือนกัน ผลของกรรมที่เราว่าดีหรือชั่วนั้น เป็น เพียงความหมายที่เราแปลเอาตามความคิดเห็นของมนุษย์เท่านั้น กฎแห่งความดึงดูดไม่มีส่วนรับผิดชอบในกรณีของคน ๆ หนึ่งตกลงมาจากที่สูงแห่งหนึ่งแล้วก็ค้อหัก กฎแห่งเหตุและผลมิได้ เป็น ไปโดยบังเอิญภายนอกอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อความมุ่งหมายที่จะ "สั่งสอน" มนุษย์ มนุษย์จะต้องหาทางให้หลุดพ้นเอง..."⁶ ดังนั้นภายใต้กฎแห่งกรรม(กฎแห่งเหตุผล) ผู้ใดกระทำความผิดอย่างใดย่อมได้รับผลเสมอหน้ากัน ไม่มีโอกาสหลีกเลี่ยงผลนั้น ได้เลย ซึ่งนับเป็นความยุติธรรมตามนัยยะของพุทธปรัชญา ซึ่งหากจะย้อนดูปรัชญาของมาร์กที่แสวงหาความเสมอภาคให้กับสังคม ซึ่งไม่มีโอกาสจะเป็นไปได้ และแม้สมมติว่าเป็นไปได้ก็เป็นการได้มาโดยไม่อยู่บนพื้นฐานของความยุติธรรม เพราะเหยียบย่ำทำลายกรรมสิทธิ์ที่พึงมีพึง ได้อันชอบธรรมของผู้บริสุทธิ์เป็นจำนวนมากในสังคม ซึ่งในเบื้องต้นก็คือ กรรมสิทธิ์ในการตัดสินใจ (สิทธิพื้นฐานที่สุดของมนุษย์) เลือกทางเลือกวิธีการ ที่ตนชอบไม่ชอบ ได้ถูกวิตรอนและถูกยึดเป็นของคนที่มิได้กลุ่มหนึ่งที่ทำกรปฏิบัติได้อัน เป็นบ่อเกิดของความเคียดแค้นและชิงชังต่อไป เมื่อนั้นระบบกรรมสิทธิ์ร่วมของสังคมย่อมเป็นไปไม่ได้ บนโครงสร้างของจิตใจที่ยังไม่พัฒนาเพราะความระแวงในบุคคลอื่นเรื่องผลประโยชน์ย่อมมีเป็นธรรมชาติของปฤชนที่มีกิเลสทั้งหลาย

6. ฟรานซิส สโตว์ เอ็จ.ณบ้อมเพชร แปล, พระพุทธศาสนาตอบลัทธิมาร์กซิสม์, (พระนคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2530), หน้า 205-207.

4.3 วัตถุประสงค์นิยม: จิตนิยม

ปรัชญาที่มาร์กกล่าวว่า วัตถุประสงค์เป็นตัวกำหนดจิตใจ (หรือความคิดสมองกับจิตใจเป็น อย่างเดียวกัน ในทัศนะของมาร์ก) วิธีการดำรงชีวิตเป็นเครื่องกำหนดจิตใจ หรือบอกว่าเป็นการ เปลี่ยนแปลงทางปริมาณ ไปสู่การเปลี่ยนทางคุณภาพหรือแม้จะพูดว่า โครงสร้างส่วนล่างจะเป็นตัว กำหนดหรือเป็นเงื่อนไขของ โครงสร้างส่วนบนก็ตาม ล้วนเป็นความหมายเดียวกันที่ทำให้จุดเริ่ม ของปัญหาในมโนทัศน์ของมาร์ก (และกลายเป็น โลกทัศน์ของชาวมาร์กซิสต์ทั้งหมด) นั้นเริ่มมาจาก ทางปริมาณอันเป็นที่มาของความเข้าใจว่าเป็นวัตถุประสงค์นิยมแบบมาร์ก ซึ่งทำให้ความเป็นเหตุเป็นผลใน ปรัชญามาร์กตรงกันข้ามโดยสิ้นเชิงกับความเป็นเหตุเป็นผลในพุทธปรัชญา เพราะว่าในพุทธปรัชญา นั้นถือว่าจิตเป็นปฐมเหตุของสิ่งทั้งหลาย

ดังนั้นใน ขุททกนิกาย กล่าวว่า มโนปุพฺพ พฺกุ คมา ธมฺ มา คือธรรมทั้งหลายมีใจเป็น หัวหน้า^(๗) ดังมีการทดลองความสัมพันธ์ระหว่างจิตกับวัตถุที่เป็นที่รู้จักกันคืออย่างหนึ่งคือการสะกด จิตที่ได้ผลสอดคล้องตรงกันกับพุทธโอวาตตั้งกล่าว "โดยการบอกให้จิตรับรู้ที่กำลังจะถูกนวดด้วย เหล็กกร้อน เมื่อจิตของผู้ถูกสะกดจิตได้รับทราบก็จะส่งกระแสคำสั่ง ไปยังร่างกายส่วนนั้น ๆ แต่แล้ว ก็ใช้ดินสอหรือวัตถุ (ซึ่งไม่ใช่เหล็กกร้อน) โด่ ๆ ก็ได้ นวดลงบนอวัยวะส่วนนั้น จะปรากฏว่าผิว- หนังพองขึ้นพร้อมมีอาการของแผลไฟไหม้อย่างแรงปรากฏขึ้น แสดงให้เห็นว่าสสารวัตถุอยู่ภายใต้ อำนาจแห่งสภาพจิตใจโดยสิ้นเชิง และการที่จิตส่งกระแสคำสั่งไปยังส่วนต่าง ๆ ของร่างกายด้วย วิธีการอย่างหนึ่งนั้น ปัจจุบันนี้ยังไม่ทราบว่าเป็นได้อย่างไร"^(๘)

ความปราถนาทางด้านจิตใจเป็นเหตุทำให้เกิดปรากฏการณ์และพฤติกรรมการผลิต เป็นต้นที่ปรากฏขึ้นในระบบเศรษฐกิจ ระบบตลาด แต่ถ้าหากสิ่งเหล่านี้จะกลับมามีอิทธิพลหรือส่ง ผลกระทบต่อสภาพจิตใจมนุษย์อีกครั้งหนึ่งมันก็เป็นเรื่องที่เป็นไปได้ เพียงแต่เป็น ได้ในแง่ที่จิตใจที่ยัง หลงยึดเอาวัตถุเป็นสรณะ (ที่พึ่ง) นั้นเป็นสภาพจิตใจที่ไม่เข้าใจในสภาวะของตนเอง ไม่เข้าใจ หรือไม่มีวิธีการที่จะเข้าถึงซึ่งสภาวะแห่งจิตเต็มแท้ว่าเป็นจิตที่ผ่องใส ซึ่งเป็นการหยิบยกประเด็น เพียงปลายเหตุมาพูด ไม่สืบสาวหาสาเหตุที่แท้จริง ซึ่งปลายเหตุก็คือ จิตที่ถูกครอบงำด้วยอวิชชา แล้ว เป็นจิตที่ตกอยู่ในสภาวะที่สมควรได้รับการปรับปรุงแก้ไขแล้วนั่นเอง มาร์กจึง ใส่ใจในช่วง

7. ชุ.ธ. 25/15.

8. ฟรานซิส สโตว์, พระพุทธศาสนาตอบลัทธิมาร์กซิสต์, หน้า 169.

หลังนี้กลายเป็นลัทธิวัตถุนิยม ได้อิเล็คติคขึ้นมา มรรคาแห่งการปฏิบัติต่อปรากฏการณ์เหล่านั้นของปรัชญามาร์กจึงมีทิศทางแสดงออกในรูปแบบของการยึดมั่นถือมั่นที่จะละล้างปัญหาทางวัตถุโดยถ่ายเดียว โดยกล่าวหาวัตถุว่ามีอิทธิพลกำหนดวิถีความคิดและจิตใจของมนุษย์ แต่ในพุทธปรัชญานั้นเมื่อจิตใจได้รับการฝึกอบรมโดยผ่านกรรมวิธีที่ถูกต้องตามขั้นตอนของพุทธวิธีแล้วย่อมเป็นจิตที่ทรงไว้ซึ่งสติ ปัญญา ความรู้เท่าทัน สภาวะทั้งหลายจึงเป็นจิตที่พอตัวเกี่ยวข้องกับวัตถุเพียงความรับผิดชอบที่พึงมีพึงปฏิบัติต่อกันเท่านั้น ไม่มีอะไรจะมากดถ่วงจิตใจให้ตกอยู่ในอำนาจได้อีก เป็นจิตที่อิสระจากวัตถุ เป็นนายเหนือวัตถุ สมดังที่ตนเองเป็นผู้สร้างวัตถุขึ้นมาในพุทธปรัชญานั้น ไม่เพียงแต่ไม่ให้หลงยึดวัตถุหยาบ ๆ ที่มองเห็นด้วยตาเปล่าเท่านั้น หากแต่ยังไม่ให้หลงยึดในรูปอีกด้วย ซึ่งความหมายของรูปของในทางพุทธศาสนานั้น แม้เสียงหรือกลิ่นก็เป็นรูปชนิดหนึ่งที่ไม่ควรยึดติด เพราะเป็นของไม่เที่ยงตามกฎอนิจจังทั้งสิ้น

4.4 ทิศนะต่อความเป็นมนุษย์ : มนุษย์นิยม

ในทัศนะของมาร์กที่พูดถึงความเสมอภาค มนุษยธรรม ความเป็นธรรม หรือเสรีภาพ ดูเหมือนว่าเป็นการให้ความสำคัญแก่มนุษย์และความเป็นมนุษย์อย่างแท้จริง แต่ในทางปฏิบัติมาร์กกลับไปกระทำเอากับวัตถุโดยแก้ปัญหาด้านปริมาณ คือปลดวัตถุออกจากมนุษย์ แทนที่จะกระทำเอากับมนุษย์โดยชำระทางมนุษย์ออกจากวัตถุ ตามปรัชญามาร์กที่จะปลดแอกมนุษย์ให้เป็นอิสระจากโซ่ตรวนของการควบคุมทาง โครงสร้างเศรษฐกิจ สังคม หากพิจารณาตามปรัชญาดังกล่าวทำไมมาร์กไม่ปลดปล่อยจิตวิญญาณของมนุษย์ให้มีความสะอาด มีความเป็นเสรีชนขึ้นมาเพื่อความ เป็นอิสระจากโซ่ตรวนทาง เศรษฐกิจ โดยไม่อาลัยอาวรณ์ในวัตถุ แต่ตรงกันข้ามการปลดวัตถุออกจากมนุษย์นั้นย่อมมีควันทองของความอาลัยอาวรณ์ในวัตถุ สิ่งของต่าง ๆ อยู่เต็มหัวใจจิตวิญญาณไม่ได้รับการปลดปล่อยแต่อย่างใด ดังนั้นเสรีชนในความหมายของมาร์กจึงพร้อมเสมอที่จะก่อกวน ก่อหวอดเอากับคนที่มีวัตถุมากกว่าตนได้เสมอในสังคม แม้จะยังไม่สามารถแสดงออกอย่างรุนแรง ได้ก็จะปรากฏให้เห็นในรูปของการขาดกำลังใจในการทำงาน เป็นต้น

แต่ในโลกที่ศันของพุทธศาสนานั้นจะกระทำเอากับมนุษย์อย่างเต็มกำลังความสามารถ โดยเชื่อในความสามารถของมนุษย์ที่ได้รับการฝึกฝนแล้วว่าย่างประโยชน์ให้สำเร็จได้ดังพุทธปรัชญาว่า "สาธุ โข ปณฺธิโต นาม. ชื่อว่าบัณฑิตย่อมทำประโยชน์ให้สำเร็จได้"⁽⁹⁾ แต่ปรัชญามาร์ก

นั้นยังมีความลำเอียงเป็นที่ตั้งมองความสามารถคน โดย "...ไม่เชื่อในความสามารถของชนชั้นปกครองหรือชนชั้นนายทุนที่จะสร้างสรรค์สังคมที่ดีหากแต่เชื่อในชนชั้นกรรมมาชีพ..."¹⁰

"ในลัทธิวัตถุนิยม "จิต" มีความหมายอย่างเดียวกับ "สมอง" คือการกระทำของเราไม่เกี่ยวข้องกับเจตจำนงของเรา แต่เป็นผลเนื่องมาจากกระบวนการทางกลศาสตร์ซึ่งดำเนินอยู่ในสารวัตถุของสมอง"¹¹ ในปรัชญาของมาร์กจึงมีการปฏิบัติต่อมนุษย์เสมือนเป็นกลไกไร้จิตวิญญาณอย่างหนึ่ง เพราะเป็นปรัชญาที่ไม่ยอมรับหลักการแห่งศีลธรรมของศาสนาใด ๆ เลย จึงเป็นมนุษยนิยมได้เพียงบางส่วนเท่านั้น ปรัชญาของมาร์กไม่อาจจะเป็นมนุษยนิยมได้อย่างสมบูรณ์ เพราะมองไม่ครบกระบวนการของความเป็นมนุษย์ได้อย่างถ้วนทั่วโดยตัดส่วนประกอบที่สำคัญอย่างยิ่งออกไปจากวิถีชีวิตมนุษย์ แต่ในพุทธปรัชญามีใจเป็นนายกายเป็นบ่าว ซึ่งภายในที่นี้รวมถึงสมองด้วย ต้องดำเนินไปอย่างประสานสัมพันธ์กัน จึงจะทำให้เป็นชีวิตที่สมบูรณ์ไม่มีการไปส่วนใดส่วนหนึ่ง เป็นวิถีชีวิตที่ดำเนินไปและดำรงอยู่อย่างมีความมั่นคงต่อตนเอง ไม่แสดงท่าทีที่สับสนต่อชีวิตและปรากฏการณ์ของสังคมมนุษย์ที่เกิดขึ้น ดังนั้นท่าทีเฉยของชาวพุทธที่แท้จริง จึงไม่ใช่ความหมดหวังท้อแท้และงงัน แต่หากเป็นความเข้าใจและ/หรือเห็นใจต่อสภาพการณ์ต่าง ๆ ที่กำลังเผชิญอยู่ จากท่าทีลักษณะนี้ของพุทธศาสนิกโดยทั่วไปจึงทำให้ปัญหาต่าง ๆ คลี่คลายตัวเองลงไปได้จากระดับที่สับสนยุ่งยากสู่ความง่ายและสามารถแก้ปัญหาได้ในที่สุด โดยปราศจากกองกำลังติดอาวุธเข้าทำห้ำหั่นกัน ย่อมไม่ใช่วิสัยของอารยชนพึงปฏิบัติต่อกันหากพิจารณาจากการปฏิบัติแนวพุทธปรัชญาจึงมีความเป็นมนุษยนิยมที่สมบูรณ์แบบกว่าและเป็นในระดับที่ก้าวข้ามปัญหาไปได้อย่างผู้รู้และทำความเข้าใจในปัญหาของมนุษย์อย่างรอบคอบและลึกซึ้งกว่า

4.5 ทิศนะต่อความเป็นสังคมนิยม : มาร์ก : พุทธศาสนา

ในปรัชญามาร์กที่ได้ชี้นำมวลชนให้เสียสละเพื่อรัฐ เพื่อสังคมในสัมพันธภาพระหว่างปัจเจกชนกับสังคมโดยรวมแล้ว ปัจเจกชนจะได้วัตถุตามปริมาณงานที่ทำและตามความจำเป็นที่รัฐสวัสดิการจะจัดสรรให้ ซึ่งเมื่อได้ตอบแทนกลับมาบำบัดความต้องการตามความจำเป็นแล้ว การพัฒนาสัมพันธภาพนั้นให้อยู่ในระดับสูงขึ้นไปในรูปแบบอื่น ไม่มีนอกจากในรูปแบบเสียสละให้รัฐเพื่อ

10. ฉลาดชาย รมิตานนท์, ลัทธิมาร์กและสังคมนิยม, หน้า 47-48.

11. ฟรานซิส สไตร์, พระพุทธานุศาสตร์ตอบลัทธิมาร์กซ์, หน้า 9.

แลกกับวัตถุ ดังนั้นการทำงานก็จะดำเนินไปวัน ๆ ไม่มีความหมายของการเสียสละหรือทำงาน เพื่อเป้าหมายที่สูงกว่าวัตถุอีก เนื่องจากปรัชญาที่ไม่เชื่อว่ามัจจุรค์คือเชื่อเรื่องตายแล้วสูญนั่นเอง แต่พุทธปรัชญานั้นได้บอกถึงสภาพของปัจเจกชนและสังคมที่มีสัมพันธภาพต่อกันสูงมากกว่า ต้องพึ่งพาอาศัยกันตลอดสายการปฏิบัติเพื่อความพ้นทุกข์ในระดับต่าง ๆ นั่นคือเมื่อปัจเจกชนต้องการความสุข จากการแสวงหาวัตถุ หรือจากการสร้างคุณความดีก็ตาม ต้องพึ่งพาสังคมในฐานะเป็นแหล่งที่จะทำการผลิตให้ได้ผลผลิตสนองตอบแทนได้ตามปรารถนา ดังในพุทธศาสนากล่าวว่า "อนัตตตริัง ปุณฺณิกเขตตัง โลกัสสาติ คือเป็นเนื่อนานุญของโลก ไม่มีนาญอันใดยิ่งกว่า" ซึ่งหมายถึง พระสุปฏิปันโนคือสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคเจ้าที่ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบทั้งหลายนั้นแหละ จะทำให้ปัจเจกชนสำเร็จประโยชน์ได้ในการสละวัตถุสิ่งของ โดยบริจาคทานให้สังคมสงฆ์ด้วยศรัทธา ความเลื่อมใส เพราะผู้บริจาคจะได้รับผลทางใจคือ เป็นสุขใจหายห่วงกับวัตถุทานที่บริจาคไปว่า ย่อมมีแต่คุณโดยถ่ายเดียว มากกว่านั้นการที่คณะสงฆ์บริจาคต่อจึงยิ่งทำให้ผู้บริจาคมั่นใจในคุณธรรมของสงฆ์สาวกว่าเป็นเนื่อนานุญที่ดี หวานพีชลงไปแล้วย่อมได้ผลผลิต (บุญกุศล) สูงซึ่งในระดับปุถุชนทั้งหลายแม้ในสังคมนิยมแนวมาร์กก็ตาม เมื่อผลตอบแทนจากสังคมสนองได้เพียงทางวัตถุจึงยังไม่เพียงพอในความรู้สึก แต่สังคมชาวพุทธนั้นได้ผลตอบแทนทางใจอีกด้วย ซึ่งสูงกว่าวัตถุ จึงไม่น่าแปลกใจว่าการเสียสละโดยสมัครใจให้สังคมนั้น โดยเฉพาะในปุถุชน ย่อมหวังผลตอบแทนที่มากที่สุดตามวิสัยของโลก เพราะถ้าให้แล้วสูญไม่มีผลสะท้อนกลับอย่างน่าพอใจ ก็เป็นการยากที่จะได้รับความเสียสละด้วยความเต็มใจ บริสุทธิ์ใจ โดยปราศจากการบังคับ ดังเช่นพุทธศาสนาสามารถตอบปัญหาได้สัมพันธภาพระหว่างปัจเจกชนกับสังคมจึงมีสืบทอดยาวนาน ดังตัวอย่างที่เห็นได้ชัดถึงแนวความคิดนี้ ได้แก่ การสร้างคุณความดีไว้เป็นคุณสมบัติของจิตหรือสร้างสมเหตุปัจจัยของปัจเจกชนในทานบารมีของพระเวสสันดร ก็โดยอาศัยสังคมของเหล่าสภานิกายทั้งหลาย เป็นเนื่อนานุญให้เบ้เบ้นไต่สู่พระโพธิญาณ (การได้มาซึ่งโพธิญาณหรือคือได้เป็นพระพุทธเจ้านั้นย่อมอยู่ในวิสัยที่จะช่วยสงเคราะห์สังคมโลกได้มากจึงเป็นความตั้งใจของพระโพธิสัตว์ทั้งหลาย) แล้วเมื่อนั้นผลแก่สังคมที่ประมาณค่ามิได้อันเนื่องมาจากการสร้างเหตุจนสมควรแก่ผลแล้วเมื่อใด พระพุทธเจ้าก็อุบัติขึ้นและช่วยสงเคราะห์สังคมให้รู้แนวทางพ้นทุกข์ตามไปด้วยเป็นจำนวนมาก และใช้เวลายาวนานกว่าอิทธิพลคำสอนและปรัชญาต่าง ๆ จะหมดไปจากความสนใจของมนุษย์โลก ดังนั้นในการทำงานหรือเสียสละเพื่อสังคมตามแนวพุทธปรัชญานั้นเป็นไปตามขั้นตอนที่ชัดเจนคือในเบื้องต้น โดยอาศัยสังคมเป็นนาญให้เพื่อขัดเกลาตัวปัจเจกชนเองให้เป็นคนดีในระดับต่าง ๆ ขึ้นไปตามลำดับ ซึ่งในขณะ

นั้นจะได้รับผลดีพร้อมกัน ไปทั้งสองทาง เมื่อบรรลุจุดสูงสุดทางศาสนาแล้วก็หมดภาระกิจในตัวเอง ลงจึง (ไม่มีทุกข์ทางใจอีกแล้ว) รับผิดชอบเพียงธาตุขันธ์ (สังขาร) ไปตามธรรมดาโลกคือรักษา สังขารไว้เพื่องานสังคัม ซึ่งมีแต่งงานและคำว่าเสียสละเพื่อสังคัม โลกโดยถ่ายเดียวล้วน ๆ ดังพระ พุทธเจ้าและพระอรหันตสาวกทั้งหลายได้ดำเนินภายใต้พุทธปรัชญาเดียวกันนี้ (ดูหัวข้อ 2.1.2 หน้า 32-33) ดังนั้นเมื่อมองในลักษณะของความเป็นสังคมนิยมพุทธศาสนาก็เป็นมากอันมาร์ก และเป็น สังคมนิยมประชาธิปไตยในทุกระดับทั้งระดับสมมุติและในระดับปรมาตมอย่างแท้จริง โดยปราศจาก การบีบบังคับใด ๆ ทั้งสิ้น แต่ลัทธิวัตถุนิยมไดโอเลคติกของมาร์กไม่อาจจะเป็นพุทธศาสนาได้เลย ด้วยประการทั้งปวง เพราะเหตุผลของทั้ง 2 กระแสได้สวนทางกันตั้งแต่ต้น ดังการปลุกจิตสำนึก ของปัจเจกชนให้ลุกขึ้นมาต่อสู้กับปรัชญาของพุทธศาสนาเน้นการปลุกจิตสำนึกของปฤชณให้ลุกให้ตื่น ขึ้นมาเพื่อต่อสู้กับกิเลสของตนเอง ปฏิวัติตนเอง เพื่อการชนะตนเองที่จัดว่าเป็นเลิศกว่าการชนะ ใครอื่นทั้งปวง แต่การปลุกจิตสำนึกของปฤชณนั้นปรัชญามาร์กก็ยังมองแคบเพียงต้องการปลุกจิตสำนึก ชนชั้นกรรมาชีพให้ลุกขึ้นมาต่อสู้เพื่อปฏิวัติคนอื่นด้วยการเปลี่ยนแปลงสังคัมเป็นสำคัญ